

3 års-krigen i 1848

Mange vil måske synes, at det er noget gammelt noget at skrive om, men når man falder over en beretning om en borger fra Pindstrup, der deltog i den, bliver det pludselig interessant.

Et oldebarn, Lars Sølgaard, har fundet oplysninger om Jens Laursen fra Pindstrup og en slægtning til ham, Vagn Poulsen fra Ørum har velvilligt overladt det til redaktionen af Optimisten.

Her kommer beretningen om Jens Laursen og den store krig fra 1848 til 1850.

Jens Laursen var tjenestegørende ved den danske hær fra 1. maj 1848 til 19. februar 1851. Da han blev indkaldt var han 29 år.

Han startede som menig 158 ved 3. compagni, 3. reserve jægerkorps, og blev i 1849 overflyttet til 1. compagni, 1. reserve jægerkorps.

Vi ved at han blev såret den 7. maj 1849 ved Fredericia, og var indlagt på Fjelbro Lazaret på Fyn i 21 dage.

Hæren havde 3 jægerkorps, da treårskrigen brød ud. Hvert korps havde 4 kompagnier med hver ca. 160 mand. Da man skulle bruge mere mandskab pga. krigen, indkaldtes ældre årgange og der oprettedes reserve-jægerkorps og forstærknings-jægerkorps.

Jægeren skulle have begreb om jagt og skydning. Som jæger var man også vant til at færdes i terræn uden at blive set. Efter endt tjeneste var man sikret arbejde i forstvæsenet, og de beholdt derfor deres uniformer til arbejdstøj. Det betyder at der i dag ikke findes én eneste uniform på museer.

Jægeren var som infanteriet bevæbnet med et væld af forskellige rifler og musketter, da krigen brød ud. Korpset skulle indgå i kampen i "spredt fægtning" – d.v.s. **ikke** som liniebataljonerne i snorlige rækker, men mere spredt. Korpsene udmærkede sig derfor gang på gang og opnåede stort ry blandt venner og fjender. Jægerens taktik fik man megen stor nytte af. Korpset var så med i næsten alle slag/træfninger gennem hele krigen.

Her følger lidt om Jægerkorpsets historie, mens Jens Laursen var en del af korpset:

1849 stod det i april i Sundeved tæt ved Als og var tildelt 2. brigade.

I midten af april kom det til 4. brigade.

Det deltog i kampe syd for Fredericia i maj 1848.

Ved udfaldet fra Fredericia den 6. juli 1849 var korpset en del af 5. brigade under general Olaf Rye.

I felttoget 1850 var det i 6. brigade under oberst Irminger.

2 af kompagnierne sendtes til Tønder og de to andre kompagnier dækkede de danske batteriers stilling ved hovedvejen til Slesvig i Istedslaget den 25. juli 1850.

Fra 26. juli 1850 til krigens ophør stod korpset i Dannevirkestillingen i nærheden af Ellingsted.

Den 1. februar kom det til Frederiksstad.

Jens Laursen blev såret ved Fredericia den 7. maj 1849. Det har sandsynligvis været ved kampene imellem Kolding, Vejle og Fredericia.

I slutningen af april 1849 blev general Ryes tropper angrebet ved Kolding og presset tilbage – nord på. I de første dage af maj besluttede den danske overkommando at indtage en fremskudt og truende stilling med hele den danske styrke. I den anledning fik Olaf Rye den 3. maj ordre til at rykke frem til en stilling vest for Elbodalen og kom i kamp med fjendtlige styrker ved "Det skarpe hjørne", hvor Fredericia-Kolding-Snoghøj landeveje mødes. Man traf fjenden i Taulov by. Her var opstillet tre bataljoner, 4 kanoner og noget kavaleri. Tyskerne blev kastet ud af Taulov by og retirerede over Gudsø, hvor de blev beskudt af kanonbåde fra vigen. De led betydelige tab og i stor uorden og nedslåede nåede de Kolding med 11 læs sårede og døde.

Jens Rasmussen fra Balle ved Grenå var tilknyttet 1. reserve jægerkorps og han skrev til sin kone bl.a.: *"Den 4. om aftenen modtog jeg din kære skrivelse, som var mig en stor glæde efter dagens hårde kampe. Klokken seks om morgenen rykkede vi fra Stoustrup ud mod fjenden, som gik os temmelig nær. De var ved en bro, som hedder Kryb i Ly i nærheden af Snoghøj. De ville formodentlig til Frederits, men deres fremgang blev efter en anden side.*

Vi begyndte en varm kamp med dem, førend vi noget tid vidste deraf. Vi måtte en eneste gang trække os tilbage, men da hornet blæste en anden

vej, måtte vi omkring. Vi gik lige ind på fjenden, så han måtte enten flygte eller falde.

Geværkuglerne haglede ned over os, men Herren vor Gud fulgte med i striden, og der var ganske få der ramte os. Det var som det strengeste haglvejr, kuglerne peb om ørerne, kanonkuglerne og granaterne snurrede over hovedet, men vi agtede dem ikke, thi vi stolede på Herren den almægtige Gud og det var heller ikke mere end vores pligt som soldater at vise os for vort kære land, og falder vi så falder vi med ære. Der var mange bønder som forlod deres hus og hjem med grædende tårer formedelst den svære torden, som hørtes på begge sider af byen fra vores og de fjendtlige kanoner. Men da det havde varet i fem timer, rykkede fjenden bort fra os, formodentlig til Kolding, hvor deres hovedstyrke var og nu i 2 dage (6.maj) har vi været fri for ham. (jeg hører at du ved at Rasmus Peder fra Aalsrode er skudt – det var Langfredag, da jeg selv var med”.

Fjenden blev altså kastet tilbage og der etableredes en forpostlinie fra Gudsø over Eltang til Lilballe, hvor der var forbindelse til Ryes korps. Den tyske general Prittwitz forberedte nu et angreb på begge de danske afdelinger den 7. maj om morgenen. General Bonin og hans tre brigader sendtes mod Gudsø. Her stod major N. G. la Cour for at forsvare den danske stilling.

Ole Christian Sørensen, 1. reserve jægerkorps skrev den 9. maj til sin kone: ”... thi i forgårs såe det bedrøveligt ud for os. Vi kom i søndags på forpost, og mandag morgen kl. 8 skulle vi igen være afløst, men klokken 7 rykkede fjenden frem og vi begyndte at forsvare os det bedste vi kunne. Men da tyskerne vare alt for mange, så måtte vi trække os tilbage til en landsby, som lå et lille stykke vej længere tilbage. Der fik vi forstærkning af nogle bataljoner, og der havde vores folk opkastet forskansninger, og da vi også havde en del artilleri, så håbede vi at vi der nok skulle holde stand, og vi holdt os også længe, men da fjenden fik mere og mere forstærkning, og deres batterier var meget sværere end vores, og byen hvor vi havde dækning, blev skudt i brand, så måtte vi retirere, især da vores højre fløj trak sig tilbage, og vi blev beskudt fra tvende sider.

Ja, du må tro, søde kone, at det såe galt ud. Hvor vi vendte vore øjne hen, så vi ikke andet end fjendtlige skarer, brændende gårde, flygtende

familier, sårede og døde. Dengang frygtede jeg rigtignok, at jeg ikke skulle have skrevet mere til dig, men den gode Gud, som altid har bevaret mig, holdt også denne gang sin beskjærmende hånd over mig.

Vi trak os nu tilbage lidt efter lidt og hver gang vi kom forbi en gjenstand, hvorved vi kunne have en smule dækning, så forsvarede vi os så længe, indtil vi blev nødt til atter at retirere, og således måtte vi vedblive omtrent to mil, og først omkring 5½ rykkede vi ind i Fredericia.

Tyskerne trængte de danske tropper tilbage over hele linjen. General Rye trak sine tropper nord på til Vejle. General Bülow kæmpede bravt på Ryes østre flanke ved Gudsø og Eltang, hvor også han var tvunget tilbage til fæstningen i Fredericia.

Det har sikkert været ved kampene ved Gudsø, at Jens Laursen er blevet såret. (Det må dog undersøges nærmere i militære kilder). Et mindesmærke er rejst ved den gamle hovedvej mellem Kolding og Snoghøjvejen til minde om to danske soldater fra 1. reserve jægerkorps, der faldt her den 7. maj: *Her hviler to tapre danske Soldater, Underjægere af 1. Reserve Jægerkorps 4. compagni Lars Smedegaard og Carl Augtved. Kampen ved Gudsø d. 7. maj 1849.*

Jens Laursen blev så sendt på lazarettet i Fjeldbro på Fyn i tre uger. Han er herefter sikkert kommet tilbage til 1. reserve jægerkorps og har været med ved udfaldet fra Fredericia den 6. juli 1849. Hvor 1. reserve jægerkorps har været i perioden fra den 7. maj til den 6. juli, ved jeg ikke endnu – med general Rye op gennem Jylland til Helgenæs eller i Fredericia eller et helt tredje sted? Sandsynligvis i Fredericia, for den 11. juni var korpset i byen. En kilde, en soldat fra 1. reserve jægerkorps skrev den 11. juni om hvordan det var at være i Fredericia under fjendens voldsomme bombardement af byen. Soldaten skrev bl.a.: ”De syv nætter i træk skal vi ligge under åben himmel og mest på den bare jord, så kan vi komme til Fyn i 4 nætter og så afsted igen. I den tid vi ligger på forpost, så vi ikke andet end brød og vand, da der ikke må komme nogen ud til os, fordi vi ligger så nær på fjenden. Thi vi er dem om natten så nær, at der er ingen halvthundrede alen (1 alen = 63 cm) mellem os. Om dagen trække begge parter dem lidt tilbage, således at vi er dem på et lille

bøsseskud nær; og der kan vi stå og tale med hinanden”!

Ole Christian Sørensen skrev også den 17. juni til sin kone: *”...I dag er vi rigtignok kommet herover (Fredericia) igen og skal være her i seks dage (på vand og brød som vi kalder det), men vil tyskerne lade os beholde livet i disse dage, så kommer vi over til Fyn igen i seks dage, og derovre har vi det jo meget godt, altså lever vi som mennesker den halve tid. Vi har det i disse tider ikke nær så strengt, som vi havde det i fjord, men vi ere bestandig udsat for fare, thi tyskerne ligger endnu her omkring byen og kaster hver dag nogle granater og kugler herind til os, og det er sjældent nogen dag går forbi, uden der er nogen der kommer til skade.*

Jeg kan ikke vide hvor længe de vil ligge her. Nu har de snart lagt her i seks uger, og vi ere kjede af dem. Vores forposter står så nær ved tyskerne forpostkjæde, at de mange gange kan tale sammen, men det er strengt forbuden; men de går mange gange og gør forskellige narrestreger ad hverandre. Tyskerne har gravet store huller, som deres forposter står i, så vi ikke kan se mere end hovedet på dem, og det er naturligvis for at vores ikke skal skyde dem, og de kunde jo let skyde hverandre, når de står tæt sammen. Det er dog sjældent at tyskerne skyder, uden vores begynder først.

En dag da vores compagnie nylig var kommet på post, så sprang der en tysker op af sit hul og stod frit ovenpå og råbte til vores: Er I af 1. reserve jægerkorps? – Ja, svarede vores, – Så ville vi være venner, sagde tyskeren, vi ville ikke skyde på hverandre, thi hvad kan det hjælpe – og der blev den hele dag ikke vekslet et skud”!

Ole Christian Sørensen skrev igen den 29. juni bl.a.: *”i aftes klokken 11 kom vi herover (Fredericia) igen. Vi lå på gaden til klokken 4 i morges, det var en skrækkelig kulde i nat, vi frøs som hunde, endskjønt det er midt om sommeren”*

Slaget ved Fredericia den 6. juli 1849:

Første reserve jægerkorps deltog i udfaldet fra fæstningen Fredericia mod de belejrende tyskere den 6. juli 1849. Man må formode, at Jens Laursen er kommet tilbage til korpset og har deltaget i kampene.

Inden angrebet på tyskerne deltog kompagnierne Salchow og Haxthausen af første jægerkorps under ledelse af major Bonnez i et udfald fra

Fredericia for at forstyrre de tyske belejres opbygning af fæstningsværker og således sikre hærens samling i Fredericia, inden de påbegyndte fæstningsværker på ny kunne gøres skudfærdige. Oberst Irminger fik befaling til at lede dette forehavende. Udfaldstropperne bestod ud over kompagnierne fra 1. reserve jægerkorps af et kompagni arbejdstropper, de to halve ingeniør-delinger Thulstrup og Holm og en afdeling artillerister med fornaglingsredskaber og brand-gods. Ottende bataillon dannede reserven.

(Sluttes i næste nummer)

Kl. 2 om eftermiddagen den 30. juni rykkede tropperne ud af Kongens Port, som tilligemed broen udenfor var belagt med halm, for ikke at fjendens opmærksomhed skulle vækkes med larm. Fjenden overraskedes fuldstændig. Danskerne gav sig straks i færd med at fjerne fæstningsværkerne. Dette foregik under kraftig beskydning.

Det vellykkede udfald den 30. juni bevirkede, at fuldendelsen af fjendens værker og løbegrave forhalede flere dage. Første reserve jægerkorps havde 6 døde og 14 sårede.

Rasmus Hansen Veilebye skrev om hændelsen: *”... Den 30. juni gjorde vi et udfald fra Frederits for at tilintetgjøre et fjendtligt batteri, som var anlagt i den hensigt at forbyde overfarten. Du kan tro, kjære ven, at det var en rask lille tur. Vi løb med fældet bajonet og uden at løse et eneste skud, førend vi havde drevet dem omtrent i skud distance fra batteriet, og da alt var sløjft trak vi os tilbage. Vi mistede ved vores kompagni 14 mand med døde og sårede foruden vor tapre og så højt elskede kaptajn”.*

Om Jens Laursen var med her vides ikke endnu.

5. juli om aftenen var tre brigader, i alt 24.000 mand samlet i Fredericia og klar til angreb tidligt næste morgen.

I slaget den 6. juli var 1. reserve jægerkorps en del af general Ryes 5. brigade. Brigaden bestod af ca. 5.000 mand, udover 1. reserve jægerkorps bestod den af 4. kompagni af 9.liniebataljon, 4. reservebataljon, 6. liniebataljon, 7. liniebataljon, det 6 pundige kanonbatteri Maucussen og ½ ingeniør-delning.

Den danske 5. brigade rykkede ud lige efter kl. 1 om morgenen, næsten samtidig med den 6. ud af fæstningen gennem forhugget ved stranden og formerede sig til angreb.

Under skjul af mørket og den lette tåge trængte jægerkorpset frem langs begge sider af strandvejen (Fælledvej) i kampkolonner, og i tykke infanterisværme ubemærket frem til de første forposter og styrtede sig med bajonetter over løbegravene.

Dette er indledningen til 5. Brigades kamp den 6. juli. Kampen fortsatte i flere timer, inden tyskerne trak sig tilbage og danskerne havde vundet sejr.

Rasmus Hansen Veilebye 1. reserve jægerkorps skrev om slaget: *"Den 6. dennes havde vi et slag, som i århundreder vil læses i Danmarks historie til vor ros. Vi rykkede ud om morgenen kl. 2 (kl. 1) med styrke af omtrent 20.000 mand; men det var hårdt at drive dem bort fra deres mange forskansninger. Vores brave tropper kæmpede alle med et rasende mod, man så ikke en eneste kujon, alle ville frem for enten at fejre eller dø; vel faldt manganen en brav soldat samt officer, men det skrækkede ingen. Vort tab var stort, vort korps mistede omtrent 200 mand og deriblandt 7 officerer.*

Frederik Knudsen fra 1. reserve jægerkorps skrev til sin kone: *"... Om eftermiddagen torsdag den 5. blev det sagt os, at i nat skulle det gå for sig, og vores officerer formanede os på det alvorligste til at gå frem så hurtigt som muligt, thi jo mere langsomt, jo flere tabes, og det blev sagt os, at vi skulle enten fejre eller dø. Da klokken var 1 om morgenen, marcherede vi ud af byen til stranden ved den nordre side, thi vi havde højre flanke. Da vi kom på skud nær, så det ud, som vi skulle gennem et bål, og man må næsten undre sig, at vi ikke faldt flere, end der faldt. Jeg kan ikke beskrive hvorledes det gik til, thi det ville blive for vidtløftigt, men vil Gud unde mig den lykke at komme hjem til dig, så skal jeg fortælle dig det jeg ved. Hvorledes det ellers gik, det vil bedre spørges end jeg kan forklare det, men jeg ved så meget, at det var det blodigste slag, som nogensinde har stået i Danmark. Vi tog al deres store skyts, hvormed de havde belejret byen, og omtrent 2.000 fanger, og en del heste og vogne. Jeg ville ønske det må blive det sidste blod, der skulle udgydes i denne krig, thi der blev på den dag tusindvis af døde og sårede".*

Christopher Olsen, 1. reserve jægerkorps skrev til sine forældre: *"... iler jeg nu med at fortælle eder, at jeg endnu er rask og har hele lemmer efter den*

varme dag den 6. juli. Om natten kl. 1 rykkede vi ud af Frederits imod tyskerne og leverede ham et slag, som var det mest hårdnakkede, som endnu har fundet sted siden krigens udbrud. Vi stormede deres batterier og løbegrave eller rævehuler, som var så godt anlagte, at det synes et Guds mirakel, at tyskerne måtte vige for os. Tyskerne var meget hårde i sjælen, thi der var mange, som før lod sig skyde end tage til fange. Nogle have endog bekjendt, at de var edsvorne til ikke at vige fra batterierne eller overgive sig".

Ole Christian Sørensen, 1. reserve jægerkorps skrev: *"... Der er så mange stakkels soldaterkoner, som i disse tider får de sørgeligste efterretninger fra deres mænd eller deres mænds kammerater, at de enten har mistet ben eller arme, eller fundet deres død på Fredericias marker, thi den 6. juli stod der et frygteligt slag. Jeg var ikke med i dette slag, jeg havde så travlt med at sy for kompagniet. Jeg sad i disse dage oppe i byen, da jeg i dette strenge vejr, som det i disse dage har været, ikke kunne sidde ude ved kompagniet".*

Sørensens kaptajn skulle sende bud til ham når udfaldet skulle ske. Kaptajnen glemte det!

"Klokken 1 om natten rykkede vore tropper ud fra byen, og da klokken var 2, hørte jeg de første geværskud; jeg rejste mig nu af mit leje og gik op på volden, hvor jeg tydeligt kunne se alt.

Ak, hvilket syn! Aldrig glemmer jeg denne morgen, endskjønt jeg ingen fare var i. Det ville være umuligt for mig at beskrive, hvorledes dette så ud, men det gik rask til. Vores korps var på højre fløj, de begyndte først med at storme nogle forskansninger og et batteri, men det varede ikke længe, førend de også begyndte på venstre fløj, og det såe nu ud, som den hele egn havde stået i lys lue. Tyskerne stod i deres løbegrave og forsvarede dem til det yderste, men de danske blev bestandig ved at storme frem, uagtet deres kammerater omkring dem faldt i hundredevis, og det var som de ikke kjendte til at retirere, de blev stående urokelige bag deres forskansninger og fyrede løs på de danske, indtil vores var tæt på dem, så kaste de deres våben fra dem og råbte 'Pardon'.

Det var morsomt at se, hvorledes vore folk kom drivende med hele store tropper tyskere ind i byen; men det var ikke glædeligt at se alle de sårede og døde, som de kom bærende og kjørende med den hele dag, det var i tusindtal. Der kom ligesåvel tyskere som danskere, men flest

danskere. Rygtet skal måske nok gå således, at der faldt flest af de tyske, men det er ikke sandt, og det kan enhver, som har en smule begreb om krigen, nok forstå, at da tyskerne stod dækkede bag deres forskansninger og have frit skud på vore vores, som bestandig måtte storme på den åbne mark, enhver kan nok begribe, at der måtte falde flest af dem.

Hvor mange der faldt i det hele, ved jeg ikke, og jeg ved heller ikke, hvor mange der faldt af vores korps, men jeg ved, at der faldt 54 mand alene af vores kompagni. Jeg glæder mig meget over danskernes sejr, og det gjorde jo enhver ærlig dansker, men jeg var dog aldrig ret glad, thi jeg mærkede straks, at der var mange af mine gode bekendte, som måtte farve græsset med deres blod.

Om middagen var slaget forbi, men tropperne kom ikke ind i byen før aften, thi de havde så meget at gøre med at rekognisere i egnen, om der skulle ligge nogle tyskere skjult enten i kornet eller i skovene eller i andre smuthuller.

Jeg gik om eftermiddagen ned til kastellet, som vi kalder det, for der såe jeg en stor mængde af de sårede blive bragt ned, jeg ville se om der var nogle af mine bekendte der imellem, og jeg traf desværre mange af dem. Ja, elskede kone, dersom jeg ville opskrive alle de rædsler, jeg var øjenvidne til, da kunde jeg skrive mange ark papir fulde, men jeg vil slet ikke skrive noget derom, for det kan ikke glæde nogen at høre”!

Danskerne havde ca. 2000 døde og sårede i slaget ved Fredericia den 6. juli 1849.

Den 9. september 1849 blev de overlevende helte modtaget og hyldet i København – var Jens Laursen med der?

Kampene ved Vejle i begyndelsen af maj og slaget ved Fredericia den 6. juli er belyst ud fra artikler fundet på nettet. Kilder fra arkiverne bør benyttes til en mere sikker og præcis redegørelse.

Lars Sølgaard

Efterskrift:

Jens Laursen var født den 20. maj 1818 på Klemstrupgaarden ved Marie Magdalene.

Efter hjemsendelsen fra krigen tjente Jens Laursen på forskellige gårde på Djursland. I 1851,

da han kom hjem fra krigen, overtog han Bakkegaarden i Pindstrup som fæstegård under Gl. Estrup. I 1854 købte han gården fri. I 1856 var han blevet gift med Jensine Rasmussen Bager, som han fik tre børn med. Hun døde efter nogle få år, og i 1863 blev han igen gift, denne gang med Maren Sørensdatter. De fik 7 børn i tiden 1865 til 1880.

Jens Laursen havde en broder, der også deltog i Treårskrigen. Han hed Peder Laursen (født 1816). Han var ved artilleriet og blev senere gårdmand i Skarresø.

Jens Laursen døde den 16. november 1900, 82 år gammel. Enken overdrog gården til sin søn Lauritz i 1905, hvorefter hun byggede aftægtshus tæt ved gården. Hun døde i 1917.

Lauritz Jensen blev en kendt person på egnen, idet han engagerede sig i mange gøremål, og han var medlem af Marie Magdalene-Koed sogneråd i 28 år, deraf 9 år som sognerådsformand.

Det kan tilføjes, at artiklen er særlig interessant for undertegnede, idet det viser sig, at Jens Laursen er en halvbroder til min egen tip-oldefar, som også hed Jens Laursen.

Knud Jensen